

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

- N. IORGA. — Politică și cultură la Romîni neliberti.
M. PALEOLOGU. — Sonet.
IL. CHENDI. — Rîurile în poezia populară (I).
V. COSMOVICI. — 1812 (Infrîngerea de la Lipsca).
CONSTANTIN BERARIU. — Făt-frumos în grădina Sfîntei Vineri
(feerie în 3 tablouri).
I. SCURTU. — Cabinetul poetic al lui Alexandri (în loc de
răspunsuri).

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6. (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an

Numărul 20 bani

A apărut:

TRADUCERI DIN VERLAINE

de D. ANGHEL și St. O. IOSIF

==== Cu o copertă ilustrată de pictorul I. Al. Steriadi. ====

PREȚUL 2 LEI

IL. CHENDI

PRELUDIÎ

Articole și cercetări literare:

DOUĂ CATEGORII. — EMINESCU (material nou de studiu). — CREANGĂ ȘI EMINESCU. — SAMSON L. BODNĂRESCU. — TH. ȘERBĂNESCU. — ÎN CHESTIUNEA LIMBEI LITERARE. — MARIA CUNȚANU ȘI MARIA CIOBAN. — IULIU C. SĂVESCU. — RADU D. ROSETTI. — GRIMM ÎN ROMÎNEȘTE. — TRADUCĂTORII LUI HEINE. — UN POET DECADENT. — GENIUL DIN CONSTANȚA. — FRUMOASA LORELEY. — POVEȘTILE ÎN VERSURI. — SEMNE BUNE.

Prețul 2 lei 50 b.

DE VINZARE LA TOATE LIBRĂRIILE

A apărut:

VISURI DE NOROC

DE

ZAHARIA BÂRSAN

Biblioteca «SĂMĂNĂTORUL»

Prețul 2 Lei.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

Politică și cultură la Romîni neliberi

Acum citeva luni un tînăr avocat din Ardeal, doctor al Facultății din Budapesta, d. Aurel Vlad, a fost ales, contra voinții guvernului, dar fără o luptă prea îndirjită, ca deputat romîn al unui cerc electoral din Sud-Vestul Ardealului. Alegerea a provocat un mare entuziasm printre acei cari o pusese ia cale saŭ o dusesese la capăt. D. Aurel Vlad a mers în Capitala regatului Ungariei, a luat parte la ședințele Parlamentului și a ținut, în tumultul schimbării de regim de mai dăunăzi, un discurs prin care-și afirmă credințele și rostul. Cuvîntarea a fost înaintea de toate foarte îndrăzneată și și-a făcut loc voinicește prin întreruperile injurioase saŭ batjocuritoare, ironice saŭ violente, totdeauna însă hotărît vrăjmașe. Deputatul «naționalist» romîn a găsit accente înalte pentru a răspunde atacurilor ce plouau împotriva sa, și culmea a fost atinsă de tînărul luptător fără sfială și frică atunci cînd din buzele sale a ieșit limpede marele adevăr, pe care, pentru sine, îl cred și Ungurii: că adecă de la Dumnezeu vin, veșnice ca și dînsul, neamurile ce alcătuesc omenirea.

În anumite grupări politice de dincolo acest «eveniment», un Romîn care a vorbit în cuvinte ungurești *romînește* în mijlocul reprezentanților legali ai poporului dușman, a cășunat o mare bucurie, și către îndrăzneala, către talentul și patriotîsmul d-lui Aurel Vlad tovarășii au ridicat imnuri de laude. Din alte cercuri, ale *pasiviștilor*, cari se țin de vechia hotărîre ca Romîni, deposezați prin constituție, legi și aplicarea legilor de drepturile lor logice și istorice, să nu stea la taifasul unguresc din Budapesta, din aceste cercuri s'au auzit aspre glasuri de mustrare. Și la noi, cu neînțelegerea obișnuită pentru lucrurile românești de peste hotarele regatului, s'a vorbit destul despre discursul d-lui Aurel Vlad și despre triumful *activiștilor*.

Să fie însă îndreptățit tot acest zgomot, toate aceste certuri, atîtea speranțe și atîtea temeri? Poate aduce un folos trainic, e un pas spre

Dobra

drum lung și cu noroc alegerea d-lui Vlad? Sau Rominii de dincolo — ca și, în mare parte, cei de dincoace, cum am spus mai dăunăzi, — să aibă nevoie de alt-ceva decît de manifestații politice, încununate sau ba de biruință?

* * *

Povestea d-lui Aurel Vlad nu e de loc nouă. Ea s'a petrecut tot așa : cu hotărîri bărbătești, cuvinte îndrăznețe, curat patriotism, iar la sfîrșit prigonire și ruină, acum vre-o sută cincizeci de ani. Aurel Vladul de atunci, care nu era așa de tînăr ca acel de astăzi, dar avea inima tineretelor sale, care i-a și rămas totdeauna, — n'a fost ales deputat, demnitate ce nu era pe atunci, ci a devenit baron și membru în dieta Ardealului, pierdută astăzi pentru cea, generală, din Budapesta, prin faptul că voturile clerului românesc unit îl înălțase pe Scaunul de primejdie și umilință al Vlădiciei. Vlădica Inochentie Klein, om războinic și neînfrînt, suflet înfocat al întregului său neam, alcătuit pe atunci aproape numai din iobagi, s'a dus între Ungurii din dietă, a vorbit latinește (prost, pe cînd d. Vlad a fost lăudat pentru puritatea retoricii sale maghiare), a primit în piept necuviințe și amenințări mult mai grosolane decît cele din Parlamentul din Budapesta, nu s'a înfricoșat a le răspinge, și a stîrnit printre credincioșii și conaționali săi bucuria cu care se primește un Mesia răscumpărătorul. Mai mult : Curtea «Împăratului» bun pentru toate neamurile sprijinia pe episcopul «valah» care cerea drepturi ome-nești și naționale în folosul alor săi. Și la sfîrșit ce a fost? Nici o cerere de dreptate n'a găsit ascultare ; un zid de dușmănie a primit neclintit toate sfaturile, rugămințile creștine și amenințările. Curtea s'a dat în lături, și episcopul, care nu voia să-și părăsească idealul, a fugit, și-a pierdut cîrja arhierescă și a murit în sărăcie și uitare, la Roma.

Dar, peste cîteva zeci de ani, un nepot al lui Samuil Klein, și tovarăși de vîrstă, de studii, de călugărie și preoție ai acestuia au pornit altă luptă, pe care n'o putea împiedeca nici-o dietă ardeleană și nici-o ură națională. Ei au creat cultura românească mîndră și conștientă, care a dat o viață sufletească iobagilor din Ardeal și, întinzîndu-se asupra întregului neam, i-a adus ziua de astăzi.

Cine a făcut mai bine : îndrăznețul Inochentie sau răbdătorul Samuil? Ori-cine va răspunde : de sigur că Samuil, cu harnica și roditoarea lui răbdare...

* * *

Pe d. Vlad l-au lăudat unele ziare ungurești fiind-că a vorbit într'o ungurească pură, altele și-au arătat speranța că deputatul naționalist român, trăind printre Unguri, își va face mai bune gânduri despre dinșii. Ca un vechiu popor domnitor, Ungurii au, fără indoială, însușiri aristocratice plăcute în societate; iar, cînd sînt Evrei, au mlađiere și dibăcie pentru a cuceri. D. Vlad cunoaște din studiile sale Budapesta, și-i va face plăcere să se ridice prin noua sa situație în stratele înalte ale Capitalei. Personal pentru d-sa poate fi foarte bine. Dar, să stea o sută de ani, între prietenia falsă și vorbele de momire ale străinilor de acolo, de cîte ori va veni în Parlament și va vorbi despre neamul său, se va lovi de vechiul zid neclintit. Nu va găsi nici ascultare, nici aliați. Interesul de rasă al Ungurilor cere aceasta, și, dacă ei s'ar purta altfel, ar dovedi că energia lor națională e în scădere.

Iar după d. Vlad, cel discutat, combătut, apreciat de ziare, încunjurat de farmecul Capitalei, vor veni și alții, tot mai mulți din tinerii romini ce învață dreptul la Pesta sau la Cluj, și vorbesc curat ungurește. Ei vor fi tot mai puțin combătuți, și se va constitui în Parlamentul unguresc un grup «național-valah», cu care nu se va alia însă nimeni, în vecii vecilor. Însă, cînd forțele mai bune se vor duce acolo sau vor pregăti acasă alegeri, atunci pentru locurile din cler și din învățătorime, la muncă și sărăcie, vor ieși înainte tot mai slabi, oameni de a doua mînă. Vor ceti și vor scrie românește tot de acei ce nu s'ar putea avînta spre înălțimile mănoase și luminoase ale politicii.

Și așa cum sînt astăzi lucrurile, nivelul cultural în Ardeal mi s'a părut că scade. Cărțile nu se cetesc decît foarte puțin, pe cînd ele sînt chemate a hrăni conștiința națională; scriitorii de acolo cari să rămîie acolo, sînt atîția cîți să-i poți număra pe degete. O renaștere culturală e și acolo ca și dincoace, mai mult decît dincoace, o *necesitate națională*. Și, cînd sămînța bună e așa de rară, nu e păcat să se arunce încă dintr'însa pe stîncă stearpă a politicii «național-valahe» în Parlamentul pan-maghiar din Budapesta?...

La biserică, la școală, la ziar, la carte, la bancă, numai acolo se poate lucra cu folos. Restul e înșelare de sine sau neastîmpăr ambițios. Căci vremea luptelor politice izbînditoare e încă departe, și n'are a face cu Parlamentele.

N. IORGA.

50/11/1956

SONET

*Prin vînt și prin furtună călătoare,
Pe mări necunoscute vînturată,
Corabia neagră nu se mai arată
Privirei ce-o așteaptă doritoare.*

*Pe țărături șade albă, nemișcată,
De multe luni, în zări cercetătoare,
Iubita în veșmînt cernit. Și moare
În mîna ei o roză scuturată.*

*E roza ce-î dăduse la plecare
Frumosul marinar care-o iubise...
Iar clipele se scurg încet, ș'amarc.*

*În mîna-î rece floarea vestejise :
Logodnicul, e mort în depărtare —
Dar ea, stă'n țărîm, cu pleoapele închise.*

MIHAIL PALEOLOGU.

RÎURILE ÎN POEZIA POPULARĂ

I.

Viața și dorul Romînului sînt strîns legate de rîurile sale. O știm din istorie, căci cea dintîi viață romînească s'a desfășurat pe malurile rîurilor, ale celor de munte mai ales. O vedem din viața noastră, în care un rîu, un izvor, la marginea căruia ne-am petrecut copilăria, ne lasă amintiri neșterse. Și ne-o spun sutele de poezii din popor, unde rîurile impart toată jalea sau toată veselia cu locuitorii din împrejurimile lor. «Rîu-î frate cu Romînul» ar fi o afirmație tot atît de îndreptățită, ca cea despre frăția cu codru.

Nu mai că rolul rîurilor e mai puțin variat ca al codrului și chiar mai puțin energetic. În codru se petrece aproape toată poezia noastră epică cu romanticele scene haiducești, pe cînd rîurile roșesc numai arare-ori de singele haiducilor, sau al Turcilor, în citeva balade. În codru și iubirea e mai vioaie, mai plină de nădejdi, pe cînd valurile nestatornice sau tulburî ale rîului tulbură și inimile celor îndrăgostiți și prefac șopotul de rîu în cîntec de jale și apele lui în lacrimi de dor.

«Părăiaș, cu apă rece pe la poarta mîndrei trece. Iese mîndra să se spele, vede că's lacrimi de-a mele, și nu mai poate de jele»... Cu motivul acesta, al rîului de lacrimi, s'a răspîndit un șir de poezioare duioase, redînd momente simple, dar sincere, din viața sufletească a poporului. Și tot atît de frecvent este rolul părăului de mijlocitor între iubiți. «Pe părău și pe izvor» își trimite badița dorul. Părăul servește de mijloc pentru a încerca trăinicia dorului:

«Eū mă duc mîndro azi-mîne, dorul meu la tin' rămîne. Tu mi-l leagă mîndro, leagă, în colț de năframă neagră. Și mi-l dă, dragă, pe apă, de vezî dorul mi se 'neacă? De-î vedea că riu-l mînă, să-ți iaî, mîndro, ziua bună; de-î vedea că mi-l oprește, să mai tragî, puică, nădejde; de-î vedea c'o lăstări, să știi, dragă, c'oî veni»...

Și mai sunt multe probe despre felul cum poporul se pătrunde de poezia râurilor, de frumusețea și podoaba malurilor. Adesea dorește «să se facă floare» pe dunga pârâului, s'audă «apa vijiind și badea din biciu pocnind», sau s'audă cum «bate vîntul sălcile, să porniască luntrile»... Ear toate aceste ne dovedesc, de ce senzații subtile e capabil și artistul anonim din popor și cită pricepere, cită bogăție de imagini poetice are în exprimarea lor.

Dar să privim de-aproape cite-va râuri, pe cari le întilnim cu numele lor proprii prin toate colecțiile de poezii populare și să cercetăm în ce legătură sunt amintite.

Observăm mai întîiu, că nu tot-deauna se pot deduce caracterul și însușirile speciale ale râurilor. Afară de Dunăre, care prin mărimea și măreția ei impresionează adînc și de-alungul căreia s'au petrecut atîtea fapte vitejești, ce nu puteau reminea fără răsunset în poezia poporului, aproape nici un alt rîu nu presintă momente poetice proprii, afară doar de culoare și de cursul încet sau vertiginos al valurilor. Rîurile cele mici, din diferite provincii romîne, au aproape aceleași note caracteristice, schimbîndu-se doar numele, ca «Săbarelu-î mititel, s'a 'n cuibat dragostea 'n el» și «Sibieliu-î mititel», etc. E vechiul proces al asimilării și localisării poeziei populare, cum îl întilnim așa de des în partea erotică a acestei poezii.

Un cas special de generalizare a unei singure însușiri este acela, cînd rîul, «apă vioară», e blestemat să se prefacă în «neagră cerneală», ear stuful «o penișoară», cu care flăcăul sau fetica să scrie un răvaș pentru cei de-acasă. Ast-fel aceeaș figură poetică se repetă în «Dunăre apă vioară» (Rădulescu Codin, *Din Muscel* p. 24), «Prutule apă vioară» (Col. Sevastos p. 14), «Jijioară apă-amară» (Sevastos p. 22), «Apușoară Bistrișoara» (Ibidem p. 31), etc. Aceasta din urmă e o variantă numai. Poetului îi trebuie cerneala pentru cernirea unei băsmăluțe, pe care s'o trimită acasă, «pe șuerul vîntului, în fundul pămîntului».

Interesante sunt și contrazicerile asupra aceluiași rîu. Ast-fel știam că Mureșul e considerat în popor de «apă lină» cu puterea de-a înstrăina pe acela care o gustă. Dau însă peste o poezie unde îi se atribute o putere contrară. Eată-le ambele:

Mureș, Mureș, apă lină,
Cine te bea se 'nstrăină.
Că eu numai te-am gustat
Și rău m'am înstrăinat.

IARNIK BĂRSAN. p. 201

D'auzit-am o minciună,
Că Murășu-î apă bună:
Ciți beau toți se împreună.
Hai mindro să bem și noi,
Să ne luăm amîndoi.

IBIDEM, p. 62

Poezia a doua nu e de loc ironică, ci pur și simplu o localizare după o poezie, adusă dintr'alte părți; «D'auzita-m o minciună, că *Moldova-î* apă bună» (tot acolo la p. 63).

Și cite alte contraziceri de-aceste.

Dunărea, în special, e fluviul uriaș și maiestos, pe care-l cîntă toate popoarele de la Pădurea Neagră, până la Marea Neagră. Slavii o numesc «rîu sfînt» și au o literatură întreață în jurul ei (v. Jagic, în *Archiv f. Slav. Phil.*, An I, p. 299—333). Germanii o slăvesc în cîntece și melodii (cine nu cunoaște valsul lui Strauss?), ear noi îi datorim atîtea tradițiuni, balade și cîntece, încît avem și noi dreptul să stăm alătura de celelalte popoare (v. Al. Papadopol-Callimach, *Dunărea în literatură și în tradițiuni*. București, 1886).

Alexandri a căutat chiar să imprime Dunărei un caracter național și

să facă din o simplă poezie erotică un document etnic. El își intitulează «Romîniî de pe malurile Dunărei» următoarea poezie:

Fă, bădiță, peatra'n zece,
La ist mal curind de-î trece,
Că suntem de neam romin,
Nu suntem de neam păgîn.

Despică Dunărea 'n două
Să facem dragoste nouă,
Colea 'n umbra istor nuci
Pe brațe să mi te culci etc.

Rîndurile subliinate l-au făcut pe Alexandri să pomenească într'o notă pe Romîniî din Epir, Macedonia, Tesalia, Albania și Bosnia, cari cu toții ar fi vinovați de poezia aceasta. De fapt însă acele rînduri nu sunt populare, iar poezia întregă nu este alt-ceva de cît o înșirare de diferite fragmente lirice, avînd toate ca motiv despicarea valurilor Dunărei de către flăcăul cînd trece la iubita sa de pe mal. Un motiv pe care îl găsim foarte cunoscut în poezia slavă, îndeosebi la Sirbî (v. Jagic, loc. cit. p. 301, 302) și-l întîlnim adese-orî în poezia noastră și chiar la Alexandri (p. 121):

Bărbat oi lua
Care s'a afla
Dunărea să 'noate
Ridicînd din coate

În picioare stînd
Buzdugan purtînd...
Că-î o zicătoare
De însurătoare:

Cine bate Dunărea
Nu mi-l bate muierea...

Casuri identice, cu situații diferite, sunt și la Sevastos (p. 269, «Cîntă cucul Vinerea, trec voiniciî Dunărea»), în colecția d-lui Enea Hodoș (p. 210), iar în «Materialurile folkloristice» ale Ministerului de culte (Vol. I p. 235) eroul e mai practic și despică valurile cu «șaiica»:

Și pornește-o șaică veche
Și'mî taie Dunărea în zece
Și pornește ș-alta nouă
Și'mî taie Dunărea 'n două

Și pornește și a mea.
Da a mea unde mi-o sta?
La Ileana văduva !...

Din bătrîni se spune, că acest «drum fără de pulbere, drum făr' de făgaș» înghite mulți voinici, mulți «Șerpî ai Dunărei», cum li se zice Romînilor în cite-va locuri. Există însă un ciclu de balade, în care eroul, trîdat de iubită-sa, e prins de Turci și aruncat în Dunăre, («Dunărea l-a crescut, Dunărea l'a hrînit, Dunărea să-l mînince»), dar scapă teafăr și-și răsbună. (Veđi Vilcan, Vulcan, Gruia lui Novac, Stanislav, Țorgovan din colecțiile de folclor.) Toate baladele aceste încep prin o poetică descriere a caicului, în care vin Turcii sau Ienicerii să prindă pe Romînul cel trufaș și acțiunea întregă se petrece pe Dunăre și pe malurile ei, încît îți evoacă un tablou viu și romantic din timpurile îndepărtate.

O amintire specială merită balada «Frumoasa Chiruța» (Iarnik-Birseanu p. 491), povestea unei copile din Craiova. Turcii mi-o smulg din brațele mamei, dar nu reușesc s'o ducă la Țarigrad, căci ea se aruncă în Dunăre:

De cit roabă Turcilor
Măi bin' hrană peștilor...
Turcii toți încemeneau
Și 'n fire dacă veneau,
După Chira s'aruncau
Și cu toții se 'nnecau.

Ear Dunărea înțeleaptă
Unde Chira se sfîrșea
Apă lină se făcea,
Dar unde Turcii murea,
Tot virtejuri se făcea
Și mereu tot spumega...

Se știe, că din balada asta d. St. O. Iosif ș-a împrumutat subiectul pentru «Frumoasa Irina», una dintre cele mai reușite prelucrări artistice ale motivelor populare.

IL. CHENDI

1812

INFRINGERA DE LA LIPSCA

— Ei, acum moșule, poți să-mi povestești mai departe?
 — Nu mă dau în lături, însă vezi, soarele 'i jos, subt chindie, și pân' ta s'fîrșit măi e mult !.. Știi ce chitesc eu ?

— Ce moșule ?

— Rămii aici.

— Tocmai ce doream.

— Drept ?

— Mai stai la îndoeală ?

— N'are să-ți pară rău, și de bucurie că am să-ți fiu oaspete, imi păru bătrînul întinerit. Sprinten ca un flăcău se repezi în tindă, luă coasa pe umeri, își chiui baba, care era cam fudulă de urechi, strigîndu-i :

— Gahiță, borșu-îi proaspăt ?

— Ba bine că nu. Baba apropiindu-se de prisacar, îl întrebă privindu-mă. Ce ? are de gînd să rămie cuconașul aici ?

— Da, răspunse bătrînul.

— Să fie sănătos, am se-î direg un borșușor să-și lingă și degetele, și, iute ca suveica ce lunecă subt urzeală, prinse baba un puî de găină, îl trecu moșneagului, pe urmă puse de mămăligă ; incurînd uncropul era gata. Bătrînul Topală porni înspre culmea dealului.

— Unde te duci moșule ?

— Mă duc să-ți croesc un așternut proaspăt.

— De unde ?

— Ia... de-acolo, de pe colnice, — arătînd cu mîna înspre luminiș. Ce măi mindrețe de flori !.. numai cimbru și sulcină !.. Să culc două, trei brazde la pămînt și așternutu-î gata.

Am dat drumul trăsurei să se ducă la curtea din sat, iar eu m'am întins la rădăcina unui ștejar bătrîn și 'n așteptare, priveam cu ademenire la cuibul acesta patriarhal, aruncat ca prin minune în poeana rediului.

Ce oameni buni !.. imi ziceam eu. Uitați de moarte și singuri în pustiul acesta, ei își petreceau viața ca doi sihaștri. Baba îngrijind de bătrîn și gospodărie, moșneagul de prisaca lui, habar n'aveau despre această nouă lume atît de premenită !.. Rămasăse ast-fel cum se găseau la începutul veacului trecut, ființi necunoscute de noi, — simpli, cinstiți cu gîndul, nefățarnici și primitori cum era odinioară adevăratul Român.

* * *

Să tot fi stat noi la masă cel mult... un ceas ; — să înoptase de-a binele. De după coamele pădurei se ridicase de-asupra cam de-o suliță luna plină și rotundă cit o pecete domnească atîrnată de un hrisov. Erau pe cer atitea stele sclipitoare, pe cînd codrul răsuna de cîntecul privighetoarelor neobosite.

A măi pus moșneagul peste jaratecul imbojorat, un braț de vreascuri, am măi deșărtat noi vinul din fedeleș și, în preajma focului pâlălăind, Topală scormolind tăciunii, eu întins pe așternutul moale și îmbălsămat, ascultam cu sfințenie povestirea fostului «muscal».

— După cît imi aduc aminte, inceptu rar a rosti bătrînul, ci-că împăratul avea acum o oaste tot așa de puternică, ca și aceia cînd o pornit

la Mosc. Însă cea mai mare parte era întocmită de flăcăi nevrisnici, încaltea pe aceștea i-am urmărit de aproape cum să luptau, că, fiind ostacul lor, umblam cu carul după războinici, îngrijind a ridica răniții.

Numai acolo mi-am dat samă ce pot chiar copii la vreme de nevoi! În fața dușmanilor ei își scuturau vârsta și, îmbărbătați, făceau minuni de vitejie. Toți băețanii aceștia subțiri ca niște trestii, n'aveau seamăn! Nu erau vinjoși și impetriti ca tovarășii lor de la Brezeana (*Berezina*), câte-odată la oboseli mari îi părăseau puterile, însă tot de-auna i-am văzut atît de inimoși și cu atîta vitejie și îndrăsneală să arunce în fața morții, că de disprețul și îndirjala lor rămînea înmărmurit. Da și Napolion a avut grija să-i pue sub ocrotirea Grînarilor scăpați de la Mosc și ai acelor ce-i adusesă acum împăratul din țara *Spanului*, unde-o mai fi și asta?.. Aceștia îi învăța meșteșugul războiului și-i îndrăvenea cu pilda, iar cînd pe dinaintea lor trecea omul cel scurt, îmbrăcat în haina-i cenușie, eu cred că pentru un semn împărătesc s'ar fi aruncat orbește înaintea zidului de spîngi, numai să nu rămie mai prejos de bătrînii Granadiri.

Era tîrziu înspre toamnă, doinea a jale vintul ascuțit și ploua subțire ca prin sită. Pe-o așa vreme mohorîtă să băteau mereu, și nu era zi lăsată de Domnul să nu îngropăm mii de oameni căzuți în ajun. Eu ajunsesem din muscal, cînd îngrijitor de răniți, cînd cioclu. Mi să întimplă în toamna aceia să fiu cu harabaua mea, la un cîmp de bătae ce-i ziceau... chi... a! cheia (*Kaya*). Par' că 'mi e dinaintea ochilor; de șeasă ori flăcăii mei să aruncase 'n foc și de șeasă ori i-a răpus cu mari perderi dușmanii. *Gniel* și *Napolion* privindu-i de pe-o 'nălțime erau minunați de vitejia băețanilor, însă... abătuți vedeau și îndirjala protivnicilor. Numai grînarii cei bătrîni (*Les grognards*) le-a venit de hac. Cînd s'au năruit aceștia, ai fi crezut că întăriturile erau de cîlți, ridicăturile să țerneau sub picioarele lor, iar peste șanturi săreau ca la joacă. Ingrozii de mîcel și plini de spaimă s'au risipit dușmanii, cum risipește vîntoaierea frunzele codrului întomnat. Din toată acea posdere războinică, n'a mai rămas de cit tunurile vadane, de-asupra meterezelor măcinate.

La bătălia asta mi-a fost mie viața 'n cumpănă și, drept să-ți spun, numai atunci am simțit pentru intîia și cea din urmă oară, frica de moarte.

Cum au intrat grînarii mei în foc, eu după dinșii, îi călcam cu carul din urmă. Morților le închideam ochii acoperindu-i, iar celor răniți le dam ajutor, spălîndu-le rana și-i legam în pripă să nu li să scurgă singele.

Lupta era pe la sfîrșite, ici coala cite-va încăerări răzlete, cînd de-o dată aud eu strigînd: «*Prin gard! Toader!* !... (*Prends-garde!... à terre!*)¹. Eu mă uit, în dreapta 'n stînga... înainte, nu văd nici gard, nici Toader; grînarii să răsbufnesc cu toți la pămînt. Măi!... ce să fie? îmi zic eu?.. de-odată ce se văd? de-asupra mea vijiind și despiciind văzduhul, cobora ca o pajură o ghiulea mare!... fumegîndă! de groază m'am aruncat și eu la pămînt, iată că ghiuleaua cade chiar lîngă mine la o măsură de braț.

Să învirtea scroafa 'n loc sfîrînd și cu feștilul aprins. Hait!.. me-am zis, s'au dus boii mei, da... m'am dus și eu! — alelue,... îmi făceam cruce: acuș mor,.. boamba sfîrîte, feștilul arzînd e aproape de gîtul ghiulelei, — o clipă încă... și are să fete, schilodindu-ne pe toți. — Iartă'mi păcatele, Doamne! boscorodesc eu... cînd... de-odată îmi trăsnește ceva în gînd,... mai am vreme?... întînd iute mîna, prînd de coadă cofaelul cu apă, și... tremurînd ca varga, repede îl vărs de-asupra ghiulelei. Ca și cum ai arunca un pumn de jăratec în baltă, astfel forcoti spija 'nferbîntată, să

¹) Adecă: *iea seama!... la pămînt!...*

mai clătină puțin, ș'apoi răcită înțăleni pe loc. Eram de-antregul un sloi de ghiată. De-asupra noastră să auzi o bubuitură asurzitoare, plesnise în aer o a doua bombă, însă era prea departe și n'a atins pe nimeni. Grinarii crezînd că s'a sfărmat ghiuleaua căzută între noi, ca și arși, sar pe brînci, să pipăie și mirați privesc la mine, cum pesemne că de frică vărsam mereu din cofăel apă. Un hohot de ris izbucni din piepturile voinicilor și voioși începură să strige: *Brava Leibă Ilenoaei, brava!*...

* Numai atunci m'am deșteptat din huimăceala în care căzusem; cu bună samă grănarii rîdea de mine; mă și botezasă: «*Leiba*» adecă jîdan fricos. Acum că m'au făcut iudă, din creștin, nu'mi era de mirare, însă ceia ce m'a minunat a fost asta că: de unde știeau ei numele măicei mele?... Dumnezeu s'o ierte!... Ș'asa era: mama mea, fata lui Neculai Smeul din Chigeci, purta din botez numele de Ileana. Ce'ți era și cu grînarii ceia!... eu cred că ei știeau și toaca'n cer!

Bătrînul se întrerupse puțin pentru a mă ațîta focul, eu gîndindu-mă la cele spuse, dar măi cu samă la tălmăcirea cuvintelor rostite de Grenadir, nu me-am putut opri rîsul și curios îl întrebai încă odată: spune'mi cum au strigat grînarii cînd te-au văzut vărsînd apă peste bombă? Bătrînul rîdea și el rostind, iaca așa:

«*Brava Leibă Ilenoaei! brava!*...

— Nu cum-va o fi zis alt-fel?...

— Anume cum?

— Ascultă: *Bravo! le boulet est noyé! bravo!**

— Da!... adecă... nu e întocmai cum zic și eu?

— Ba da!

— Apoi n'am eu dreptate cînd îți spun că le pricepeam graiul: însă ceia ce mă mîniea era că: nu mă înțelegeau ei pe mine și doar le rostteam reșchirat pe moldovinește. — În sfîrșit am scăpat ca prin urechile acului, tovarășii mei cari măi de care îmi întindeau minele înbrătoșîndu-mă; eu de bucurie că ne-a mîntuit cel de sus, m'am repezit la boii mei și mîngîindu-i, i-am sărutat drept pe botul lor cel umed: bietecele dobitoace nici nu'și dăduse samă prin ce grele cumpeni am trecut!... Da nici eu nu eram tocmai în apele mele; cred că de ținea mai multă vreme chinul acesta între viață și moarte, aș fi înălbit de istov.

Așa cred eu că aici la *Cheia (Caya)* a fost cea din urmă luptă cu folos din acea toamnă. De-acolo n'ainte a început să se prăpăstuească nenorociri peste nenorociri; împăratul din biruitor ce-a fost pîn'atunci, a ajuns a fi biruit, par'că și El și ai lui erau sătui de atîta vărsare de sînge și sleiți de vechea lor însuflețire. — Eu, nedespărțit de grînarii mei, i-am urmărit pas cu pas pînă'n țara lor și-am împărțit frățește cu ei, jalea și suferințele unei oștiri fără de noroc.

Napolion cel mare îmbătrînise fără vreme. — Nu știu de ce?... însă nu măi era el «*Sfîntul Gheorghe*» de odinioară! La o bătălie dată'n preajma unui loc numită: *Cetatea Botului (Bautzen)*, era un măcel îngrozitor și miî de tunuri bubueau fără întrerupere, de să cutremurau tările cerului; precum te văd, ast-fel l'am văzut cu ochii mei, pe împăratul dormind sgribulit pe scăunel, avînd la picioarele lui o hîrtie mare, frumos zugrăvită. Să vede că i-a întins ghinării acea hîrtie drept covor, ca să nu răcească. În preajma lor stătea descoperiți *Gniel* și cu alți fruntași; o mină de granadiri bătrîni îi făceau strajă. Eu cînd m'am apropiat, grînarii îmi fac semn cu mîna ca nu cum-va să vorbesc: *Împăratul doarme!* Sărmanul!... cît trebuie să fi fost el de obosit, pentru ca să poată o clipă

*) Adecă: *Bravo, ghiuleaua e înneacă!*...

ați pi în sgomotul cel asurzitor de vaete și detunături! — Să svonisă că Napolion era bolnav!?

La fie-care bătălie birueau ai noștri, însă fără spor! Acum vedeam de-aproape cât erau de viteji. O dată la o încăerare ce-i ziceau ei Lubeniță, (*bătălia de la Lübnitz*), o ghiulea de tun se sfărîmă și așchiează o bucată de os din titva unii ghinărar. Rănit și plin de sînge, cade ghinărarul la pămînt, cazacii să răpăd să'l sfîșie: eram aproape; înspăimîntat strig:

— Săriți... Cazacii! — și fără a chibzui ce fac, mă răpăd cu o săcură asupra cînilor de muscali, ce me-a făcut atita rău!... Smucesc lancea unuia din călăreți, o înșing în altul, iar cu mîna stîngă în care țineam săcurea sdrobesc brațul cazacului ce să năpustisă cu spada să mă spintece. În vremea asta un grănar numit *Ghitară* (*Guitar*) și cu mai mulți vin în ajutor. Înaintea ochilor scăpăra o lumină, grînarii dăduse drumul puștelor, Cazacii cad ca muștele, cei rămași o eaŭ la fugă. Ghitară încălecînd pe un cal dușmănesc, își ridică de la pămînt ghinărarul rănit aruncîndu'l pe grumazul calului și goni cu el înspre lagăr. — Mai tîrziu am auzit că s'ar fi lecuit ghinărarul.

Altă dată la o bătălie de lîngă tîrgul *Lînei* (*Lindenau*), unui alt viteaz numit *Fușalău* (*Foucher*), un glonte îi străbate dintr'o parte 'n alta amîndouă picioarele, croind patru răni sîngerînde 'n carnea macră. Credeam că s'a sfîrșit cu el. Aș!.. de unde?... După ce i-am pus fitil de iască 'n găurii și i le-am legat strîns, voinicul nostru a intrat din nou în luptă, și așa rănit a mai trimes încă pe aceia lume multe șocăcete nemțești, pin' ce-a intrat cu noi în țara franțuzului, oprindu-se hăt!.. la armă, într'un tîrg în mijlocul codrului. numit *Flinta 'n brîu* (*Fontainebleau*).

Ce să mai spun? Știu atit că: din lupte 'n lupte, a ajuns oastea împăratului, în prejurul Lipscăi, iar acolo, prin ce fel și cum nu știu!.. iată că'ntr'o bună dimineată ne-am trezit cu toții prinși ca 'ntr'o capcană. Era cam aproape de *Sîn-metru*, cădea lapovița și un frig!... de te ribigea pân' la oase!... De trei zile nimeni din noi n'a gustat nici hodină, oastea înjumătățită ajunsese la *Probota* (*Probstheyda*).

Napolion socoti că: alt chip de mîntuire nu poate fi de cît fuga și a poruncit să se părăsească 'n pripă tîrgul Lipscăi și să treacă toată oastea dîncolo de apa Helesteului (*Elster*).

Nu era de cît un singur po! de peatră; riul din cauza ploilor era turbure cum e girla subt lăptoacele morii. Răniții și cu mine am trecut cei d'intîiu. De pe cel-lalt mal priveam cum curgea oaste peste oaste, trecut-au pe la o amează și mijlocul puterei d'impreună cu Napolion.

În vremea asta alți ghinărari — în fruntea lor era unul negricios numit *Magdalina* (*Macdonald*), țineau pept tuturor dușmanilor, pentru a lăsa vremea trebuitoare să se strecore în bună rîndueală, oastea împăratească. În spre sară, cînd veni și rîndul apărătorilor ca să treacă, de-odată se aude o detunătură înfricoșată! Porunca de a se sfărîma podul nu a fost bine înțeleasă și s'a dat foc ierbeii de pușcă înainte de vreme, — podul cel de piatră, singura trecătoare se scufundă în valurile rîului. Atunci să fi văzut nenorocirea asupra acelora rămași la urmă!.. Bieții ostași!.. goniți de călăreții protivnici și ca să scape de măcel, să risipeau grămadă 'n apa mînioasă. Mulți s'au mai înecat!.. În învălmășeala asta, de pe malul drept ca un zid s'a aruncat de-a călare un ghinărar leșec numit... *Puneteaiășchiu* (*Poniatowski*), însă în locul acela era partea cea mai adîncă... și să svîrcoleau atitea bulboane!.. în cît ghinărarul cu cal cu tot a fost prins de virtejuri și răsucindu-l, l-a supt drept în jos cătră buricul pămîntului.

Dintre toți ghinărarii, numai Magdalina a scăpat de'nneacăiune, da și voinic mai era!.. Cînd își sălta brațul drept, ca un toiag despica apele

limpezind bulboanele, iar cînd îl sălta pe cel-lalt, înspăimîntate se dădeau valurile 'n lături și trupul lui trecea repede ca o săgeată, spulberînd coamele 'nspumate. În ziua aceia, cică s'ar fi stîns peste o sută de mii de vieți, și că 'n cele trei zile de-a rîndul cît a ținut războiul, s'a aruncat de cătră dușmani la două-sute de mii de ghiulele și'n adevăr pămîntul era arat și sămănat numai cu sfărămături de spije.

După ce am scăpat noi teferi dincolo de Heleșteu (*Elster*), apoi tot într'o fugă am străbătut țări peste țări până ce am ajuns la o apă mare !.. ce-î zicea Rîmul (*Rhin*), spuneau ai noștri că de-acolo începeau hotarele împărăției lui Napolion. Ce-î d'intîiu cari au trecut dincolo de rîu au fost călăreții și tunurile cite-aū mai rămas., iar noi (adecă cioclii) și cu Grănarii am stat pîn' tîrziu în tirgul lui Măiniță (*Mayence*), că dăduse în oștire o pustie de boală ce-î zicem noi lungoare neagră (*typhus*): mu-reau oamenii cu miile, dimineața îi găseam amestecați morții cu bolnavii la un loc și trebuia să-î ridicăm în grabă ca să nu să duhurească vîzduhul de putrezirea leșurilor. Imi era mai mare scîrba de atîtea trupuri înegrite, pe care le tîbărceam în brațe, și de dimineața pînă'n sară nu făceam de cît să clădesc în carul meu morții, cum clădeam în țara Moldovii snopii de grîu.

Tîrziu de tot am trecut și noi în țara aceia unde stăpînea Impăratul.

Aici bătrînul își întretăie povestirea, jaratecul abea mai licărea sub spuza groasă; aduse un braț de vreascuri, răscolî tăciunii și începu să-și ațite focul. Era în temeul nopții.

V. COSMOVICI.

FĂT-FRUMOS ÎN GRADINA SFINTEI VINERII

— FEERIE ÎN 3 TABLOURI —

(Urmare).

APRODUL :

Haha! Un grieruș, ce n'are pace
Și toată noaptea gura nu-î mai tace,
Cu glasul lui ar vrea să ne-amenințe
Pre noi, pre zmei, ne 'nvinsele ființe!

(cătră Făt-frumos)

Să ferî în lături! Spun cu binișorul,
Că vezi, imi are bun călcăiū piciorul!

(ridică buzduganul)

El calcă rău, turtește cam năprasnic
De-î stă în cale-un vierme prea obraznic.

(Ursul vine lingă Făt-frumos.)

FĂT-FRUMOS :

Cu lauda vorbeî nu se vitejește.
Aice staū, și cine mă clintește!

APRODUL (cătră zmei) :

Săriți pe ei! Repuneți-i grămadă,
Și lovituri ca grindina să cadă!

(In acest moment sosesc albinele din dreapta și se grupează repede în preajma zmeilor).

FĂT-FRUMOS (cătră Aprod) :

Cu cine, crezi, ți-o măsură opintirea?
Privește, 'n ajutor îmi stă și firea!
Deprins, se pare, ești la un narav
Ce nu e de viteaz. Din colb și prav
Urzită e pornirea josniciei.
Așa-i la voi măsura vitejei
Că mulți pe unul în grămezi 'l încarcă?
La noi e alt cum felul! Ean încearcă
Cu mine piept la piept o trîntă dreaptă,
Să văd de-ți e puterea înțeleaptă
Ș'atit de mare ca a vorbeii fală.

APRODUL (cătră zmei) :

In loc să stați, în bună rindueală!
E adevăr, protivnicul ce spune,
Eu legii vitejei m'oi supune.

(cătră Făt-frumos)

Ești tu acel viteaz, ce'l preamăresc
Atitea zvonuri? Pieptul omenesc,
Chiar tare fie, nu e bun de treabă,
Cînd cu un zmeu la luptă se injgheabă.

(cătră zmei)

Voii, zmei, deoparte stați privind,
La trîntă dreaptă eu cu el mă prind!

(dă buzduganul unui zmeu)

Și sorții luptei orișicum să fie
Nici un amestec dela voi nu vie.

(Albinele se dau ceva înapoi. Aprodul vine în dreptul lui Făt-frumos).

Ei, să cercăm, al cui va fi norocul!

FĂT-FRUMOS :

(dînd ghioaga Ursului)

Eu gata sunt! In piept îmi arde focul
Și'n brațe mușchii staū virtoși ca fierul.
Pornim la luptă! pază fie-mi cerul!

(Ambii se postează, gata să se cuprîndă. Repede cortina cade. Peste cite-va clipe cortina se ridică. Aprodul zace pe jumătate lungit pe tapșan. Făt-frumos îi ține genunchiul în pîept).

UN ZMEU :

Invins ni e Aprodul!

APRODUL :

Lasă șaga !

O, Făt frumos, zdrobește-mă cu ghioaga,
Dă-mi moartea iute, eū te rog cucernic,
Nemernic sunt, de neamul meu nemernic !

FĂT-FRUMOS :

Trîntit în luptă, stai ca prins în laț,
Dar nu e laș biruitoru-mi braț :
Eū moarte nu-ți dau, ci îți pun canon,
La sfînta Vineri să rămii poclon.

UN ZMEU :

Sărim și din rușine scoatem pe Aprod !

(Zmeii se reped, albinele și Ursul li sar împotriva, zmeii, împunși de acele albinelor, se dau înapoi cu gesturi de durere).

FĂT-FRUMOS :

(Ridică genunchiul de pe pîeptul Aprodului)
Neputinciosilor ! Vă place nod
În papură deapururi să cățați ?
Napoi, vă zic, și nu mai cutezați !

(Cătră Aprod)

Eū nu îți cat rușinea din obraz :
Deși învins te-ai arătat viteaz.
Ești robul meu și pot să te îmbrobod
Cum știu și vreau ; dar totuși te las slobod,
De-mi jurî cu ceata jurămînt pe veci
Grădina asta cu ocol s'o treci
Și nici odată 'ntr'însa să nu vii
Cu negrul gînd de jafuri și hoții.

(Aprodul, în vremea aceasta, s'a sculat greoi, ca frint din coaste, și stă umilit).

APRODUL :

Rușinea mea e mare, eū sunt rob !
Ce s'a ales din mine ? Ca un zdrob
De ceară plămăditu-i trupul meu.

(Cătră Făt-frumos).

Invingător ești tu, legat sunt eū,
Cu inima și gîndul plin de jale,
Voința mea să plec poruncii tale !

FĂT-FRUMOS :

Viteaz la alt viteaz să se închine
Nici cînd în legea noastră nu-î rușine.

APRODUL :

Ascult porunca, fie cît de-amară !

FĂT-FRUMOS :

Să jurî ce ți-am cerut odinioară !

APRODUL :

Eū jur pe cinstea fostei vitejii !

FĂT-FRUMOS :

Acum să jure soții tăi !

(Albinele se retrag înapoi și se grupează în semicerc la dreapta. Zmeii fac semicerc la stînga.)

APRODUL (căt-re zmei):

Pustii

În trupul frînt puterile-aū rămas :
M'a biruit ! Și voi, părtași cu mine,
Jurați, cum am jurat și eū !

ZMEII (cu minele ridicate):

Jurăm !

APRODUL :

Să nu venim pe acest tarîm !

ZMEII :

Jurăm !

FĂT-FRUMOS :

A treia oară să jurați !

APRODUL și ZMEII :

Jurăm !

(Făt-frumos se așează pe tapșan, Ursul stă lingă el, la dreapta. Albinele vorbesc prin semne între olaltă.)

UN ZMĂŪ (căt-re Aprod):

Nu-î făt de om cu cine te-ai luptat,
Cînd firea chiar în ajutor i-a stat.

APRODUL :

Știu eū ce-a fost ? Tăria mea ne'nvînsă
De brațul lui din vine-mî este stînsă.

FĂT-FRUMOS (căt-re Aprod):

De-acuma cale bună !

APRODUL :

(vine și-î întinde mîna.)

Fii cu bine !

Prieten din vrăjmaș făcuși din mine !

FĂT-FRUMOS :

(după ce i-a dat mîna prietenește.)

Si dacă-î sta în fața craiului,
Ca dela mine, că'l salut, să-î spuî

Și să-î mai zici, că vorbă îi trimit
De-un oaspe rar să fie pregătit.
Acela oaspe eū sunt, Făt-frumos :
Dar nu mă duc cu gînd prietenos,
Ci vin cu dorul crîncenei răsplate
Pentru-ale sale fapte blăstămate.

APRODUL :

O, nu veni, faimosule viteaz,
Căci tu nu știi ce groază și năcaz
Și ce primejdii amenință viața
Celui, ce pe la noi ș'arată fața.

FĂT-FRUMOS :

Și să-î mai spui — de-l ustură sprinceana —
De gîndul meu pribeag — că pe Ileana
Prea mult o ține craiu 'n ospete
Și că eu vin s'o iau. Așa să știe !

APRODUL :

Nesocotit ți-e graiul. Prea ușor
Crezi drumul spre tarîmul zmeilor,
Cînd el, încolăcit prin vizunii
Cu stîlpî amăgitori și căi pustii,
Ți-'ncurcă mintea și te duce 'n greș.
Ca nici odată 'ntreg să nu mai ieși.
Și dacă, totuș, isprăvind minune,
Ai străbătut la capăt — o genune
Adîncă fără fund oprește pasul
Pe-un plaiu îngust. Aice e popasul
Unui balaur — groază-î să'l privești —
Cu șapte capete. Incremenești,
Cînd ochii lui spre tine se înhoalbă
Și fioroasa gurei sură salbă
De dinți rinjiți de șapte ori își cască,
Cu mușcătura lor să te sfîrșiască.
Diochi sunt ochii lui, ucigătoare
Otravă e a gurelor duhoare —
Pierdut e, cine vine să'l întarte.

FĂT-FRUMOS :

Mai este ceva? Spune mai departe !

APRODUL :

Dacă 'l ucizi și treci peste genune
— Cum nici nu pot gîndi — în drum se pune
Intins pustiū, cu stînci și cu nisipurî,
Ce pare fără capăt. Nu vezi chipurî
De vietăți; izvoare saū verdeată,
Ci firea toată-î fără de viață.

Pornești în ea, te înădușă arșiță,
 Și singele, fugînd ca 'n rezmiriță,
 Îți arde 'n trup. Ai vrea o picătură
 Să sorbi în dornic însetata gură —
 Dar nu-î de nicăiri : din zare 'n zare
 Intins nisipul suges foc din soare.
 Amăgitoare năzării te fură
 În depărtări, și stinsa căutătură
 Nădăjduind la ostrov verde-aleargă
 Și 'ndeamnă pasul chinuit să meargă
 Puțin cite puțin, ca tot s'ajungă
 Ostrovul cu ocrotitoarea-î strungă ;
 Dar n'a fost ostrov, aerul te minte,
 Tu cazî fără de vlagă și fierbinte,
 De-asupra ta nisipul se ridică —
 Și te îngroapă viu.

FAT-FRUMOS :

Atita frică
 Incerci să-mî bagi în piept? O, și pe-acoale
 Imî voi găsi mijloc și chip de cale !

APRODUL :

Păzește-te de craiū ! Chiar de-ai străbate
 De el să mai hălădui nu se poate.
 Castelul lui e tare și-î păzit,
 Ear craiul singur zmău ne 'nchipuit.
 El peste cap se dă, se face 'n loc
 Balaur, fiară, abure sau foc
 Și ca un briū în jurul tău se 'ncinge :
 Te stringe, opărește, se prelinge,
 Te frînge, arde, trupul ți'l doboară
 Și în cumplite chinuri te omoară.

FĂT FRUMOS

Destul mî-ai povestit ! Cucoșul cîntă.
 Plecați, și țineți minte-a noastră trîntă
 Și jurămîntul, cărui v'ați legat.
 La craiū să spui precum te-am învețat !

TOȚI ZMEII :

Remăi cu bine, Făt-frumos !

FĂT-FRUMOS :

De-a fi pe vrere
 Și cum gîndesc, vă zic : la revedere !

(Stirșitul tabloului II.)

CONSTANTIN BERARIU.

«CABINETUL POETIC AL LUI ALEXANDRI

— ÎN LOC DE «RĂSPUNSURI» —

Printre manuscrisele Academiei Romine, se găsește o colecție foarte interesantă (Ms. 2254), care cuprinde un material bogat și prețios din lăsămîntul literar și politic al lui Alexandri. Scrisori de la C. Negri și alți prieteni ai poetului. originale ale schimbului de scrisori cu Ion Ghica, manuscrise de prosă publicată, acte și documente politice despre începuturile domniei lui Cuza, despre misiunile diplomatice ale lui Alexandri în Franța și în Italia (1859), apoi impresiile din acest timp ale cîntărețului dublat cu diplomatul, prin forța extraordinară a patriotismului, precum și alte amintiri scumpe din trecutul glorios al generației de la 1848 -- iată comorile acelei colecții.

Răsfoindu-le cu plăcerea sufletească pe care o simțești, cînd intri într'un răcoros museu de relicvii sfinte, detei din întimplare de două scrisori foarte hazlii, cari descoperă un fapt cu desăvîrșire necunoscut pîn' acum biografiilor marelui scriitor.

Pentru interesul, nu atît istoric, cît mai ales actual, pe care-l presintă această descoperire inveseuitoare și care se va vedea la urmă spre binele cui este, reproduc aici întîia scrisoare și cea mai caracteristică, păstrînd cu evlavie ortografia foarte originală și punctuația autorului.

Giurgiu 14 Noemb. 878

Onorabile D-nu!

Cu tôte că nû sînt demn de a vă putea comunica ceva, însă împinsu de soartă și de aplicațiunea cea mare ce [am] asupra carieri D-văstră. ma facutu a'mi lua corajû de a depune pe acestă hârtiôră cîteva cuvinte, primû care cuvinte vâ rogû respectosû a'mi scuza cutezanța.

Onorabile D-nû. dorința mea este de a îmbrățișea cariera D-văstră după cum amû menționatû mai sus și de aceea m'eam luatû corajû de a vă cere o mică explicațiune ca ce trebue să faci, ca să'mi ajung la scopulû doritû și dacă este destul patru clase primare și patru Mecanice, de aș putea reuși ca să întru în Școlă de Declamațiune care nu sciû dacă mai dureză, darû dacă dinî nenorocirea mea s'o fi disolvatû tuncî rămune la buna voință a D-voastră de a mă primi ca elevû în cabinetû D-voastră Poeticu! și care credû că o veți face dacă veți compătimi de un fiu de Românû orfanû ca mine.

Roguvâ cû respectû a nu vă face uitatû ci în numele dulcei năstre Românie de a sacrifica două minute și de a'mi comunica explicațiunea cerută, căci cû acestă 'mî veți face un bine care nu'lû voi uita în eternû..

Cu cel mai profund (sic) respect

HARALAMBIU POPESCU m. p.

NB. Adresa H. Popescu, Strada Cerbului No. 14 Giurgiu.

Ce-a făcut după asta veselul Alexandri, directorul și proprietarul faimosului cabinet poetic? A scris frumusețel, cu mîna lui de artist și cu slova lui delicată, două cuvinte în fruntea scrisorii: «*un bijou*». — atîta e sigur: ceea-ce n'a rămas fixat în cuvinte, dar ceea ce-i foarte probabil că s'a întimplat, este că va mai fi ris din inimă cite-va ceasuri în șir, căutînd cam unde s'o fi găsin_d minunatul său cabinet poetic, a cărui veste o dusese vîntul gloriei pînă 'n granița bulgărească, spre a turbura cînstitul meșteșug de mecanic al bietului Haralambiu. Acesta însă nu s'a mulțumit cu atît. El aștepta ca pe spinî rodul bine-cuvîntat al celor «două minute», sacrificate «în numele dulcîei noastre Românie». Și văzînd că tot așteaptă, — în ziua de «7 Dec. 878» a mai bombardat pe poet c'o nouă scrisoare, cerînd în acelaș stil delicios «explicațiunea» și primirea în «Cabinetul Poeticu», precum și modestul sacrifici_u de «două minute», ca să știe: «*dacă puteți să mă primiți în cabinetu D-vostră poeticu sau nu*». De astă-dată, ca să dea și un semn al supărării. Haralambie se iscăli numai «cu respect»...

Sper că cetitorii și amatorii de răspunsuri la «posta redacției», aîn înțeles cu toții *cui* se adresează actualitatea acestei hazlii descoperiri istorico-literare. Se adresează de-a dreptul aceluî leghion de «incepători» în ale poeziei, cari nu mai sfîrșesc nici odată cu trimiterea și cu reclamarea inspirațiilor unei muze dubioase și cari nu ajung în vecii vecilor nici măcar la începutul unui talent literar cit de sfîos. Se mai adresează, de sigur, și acelor preținși poeți învechiți în versuri rele, acelor sgomotoși barzi decadenți, cari se amăgesc cu ilusia că patru clase primare (fără să aibă măcar adaosul celor «patru Mecanice» ale lui Haralambiu) — sunt deajuns nu numai pentru a fi primiți în «Cabinetul poetic» al vr'unei reviste, ci pentru a deschide ei inșiși cabinete (orî *ateliere*) poetice!

Scrisoarea asta naivă a necunoscutului Haralambiu Poppescu, *giuvacru*l acesta al fericitului cîntăreț de la Mircești — fie decî pentru viitor oglinda fidelă a tuturor nerăbdătorilor de glorie literară fără de merit, a tuturor lipsiților de talent real, a tuturor nenorociților, cari părăsesc o carieră cînstită de muncitori onești în vr'una din meseriile vieții... pentru a nenoroci la nesfîrșire pe bietul cetitor romin

ION SCURTU.